

УКРАЇНА КРИЗЬ ПРИЗМУ СВІТОВОЇ МІГРАЦІЇ

Проблема міграції стає однією з ключових у світі. Дедалі частіше перед світовою громадськістю постає питання: що несе міграція – виклики чи проблеми? У даній статті висвітлено окремі проблеми, спричинені міграцією, особливо трудовою. Адже будучи транзитною і приймаючою країною, Україна дедалі більше стикається з новими явищами, такими, наприклад, як торгівля людьми. А кожен п'ятий українець, шукаючи кращого життя за кордоном, навіть і не підозрює, що може стати товаром на ринку торгівлі людьми. Окрім цього, в даній статті відображено бачення українців того, як впливає трудова міграція на наше суспільство.

Після краху Радянського Союзу багато змін ввійшло до життя пересічної людини, яка до цього моменту була громадянином СРСР. Спочатку почався період часткової зайнятості – у такий спосіб підприємства намагалися забезпечити якусь зайнятість. Однак уже незабаром почалися скорочення та звільнення – у такий спосіб багато кваліфікованих працівників залишилися без роботи, а отже, і без засобів до існування.

Ще одним важливим фактом, що вплинуло на життя всіх громадян колишнього СРСР, стала відкритість кордонів як із західними європейськими сусідами, так і зі східними. Отже, люди почали їздити за кордон і використовувати цю можливість не тільки для того, аби відвідувати родичів чи друзів, а також задля заробітку. Основну частину трудових мігрантів початку 90-х років становили чоловіки. Вони зазвичай були зайняті у сфері важкої фізичної праці, наприклад, на будівництві; а працевлаштовувалися у найближчих сусідів: Польщі, Чехії, Російській Федерації тощо. Однак із моменту введення візового режиму з окремими державами кількість українських працівників-мігрантів у цих країнах помітно зменшилася. Працювати за кордоном могли справді кваліфіковані працівники, та й їздити вони вирішили до країн далекого зарубіжжя, де оплата праці є вищою, а зацікавлені працедавці готові забезпечити іноземців легальною роботою. Таким чином, міграція почала набувати змін, особливо вони торкнулися і структури трудової міграції. Уж є через кілька років активними трудовими мігрантами стали й жінки. Однак цей рух почався далеко не в 1990-их рр. У світовому масштабі кількість жінок-мігранток, які виїжджають працювати до багатих країн Півночі та Заходу, збільшилася після гендерної революції, а отже, після 1970-х рр. У багатьох сім'ях мігру-

вали не тільки хтось один із членів шлюбної пари, а загалом подружжя. Варто згадати, що до кінця 70-х – початку 80-х рр. ХХ ст. в основному трудовими мігрантами були чоловіки. Частка жінок-мігрантів відтоді зростає швидко і стрімко. Зараз, відповідно до даних Міжнародної Організації праці (МОП), жінки становлять 49 % від загальної кількості мігрантів у світі, та й навіть понад 50 % – в Азії, Європі, Латинській Америці, Північній Америці та Океанії. Ус є частіше експерти міжнародних організацій починають наголошувати на фемінізації міграції [1]. Питання міграції постає в сучасному світі як таке, що тягне за собою багато проблем і викликів. І зараз важко сказати, чого є більше – питань чи викликів. Більшість держав – як розвинених, так і тих, що розвиваються – дедалі частіше звертають увагу як на іммігрантів на своїх вулицях, так і на грошові перекази, що їх надсилають громадяни держави до держави громадянства. У даній статті я б хотіла коротко зупинитися тільки на деяких проблемних питаннях, що стають наслідком міграції, таких як торгівля людьми, трудова міграція та вплив гендерного аспекту на звичайного мігранта.

Відповідно до визначення, поданого у глосарії міграційних термінів МОМ (Міжнародна організація з міграції), «міграція – це процес переміщення населення через міжнародний кордон або в межах країни. Міграція охоплює будь-який вид переміщення, незалежно від його тривалості, складу та причин; міграція включає пересування біженців, переміщених осіб, виселених людей та економічних мігрантів» [2, 33]. А трудова міграція – це «пересування людей зі своєї країни в іншу країну з метою працевлаштування» [2, 61]. А тепер пропонуємо розглянути масштаби міграції сьогодні. Відповідно до Global Estimates

and Trends, які подає МОМ, число мігрантів у 2005 р. становило 191 мільйон осіб [3]. Таким чином, мігранти сформували три відсотки від загальної кількості населення земної планети. Ці дані включають усіх: біженців, шукачів притулку, трудових та економічних мігрантів тощо. Сьогодні міграцію намагаються розцінювати здебільшого позитивно, як каталізатор розвитку. Хоча, варто наголосити, що позитивне ставлення стосується далеко не всіх країн, які приймають трудових мігрантів чи шукачів притулку. Однозначно позитивно ставляться до так званих «білих комірців», щодо інших – це спірне питання. Слід підкреслити, що в деяких країнах імміграція іноземців на постійне місце проживання призводить до досить упередженого, а інколи й ворожого ставлення з боку громадян держави, в яку в'їжджають мігранти. Така ситуація породжує етнічні тертя та конфлікти серед населення приймаючої держави. Однак навіть за таких умов громадяни приймаючих країн свідомі того, що іммігранти заповнюють вільні трудові ніші, погоджуючись на ту роботу, яка не є привабливою для громадян іноземних держав; у такий спосіб зростає щорічний дохід країни, що приймає трудових мігрантів. Країни, що відправляють своїх громадян, отримують від них грошові перекази та побудовані мережі соціальних контактів із іншими державами. Для таких країн, як Молдова, Боснія і Герцеговина, Албанія та Вірменія грошові перекази мігрантів становлять друге найбільш важливе джерело зовнішнього фінансування після іноземних інвестицій [4, 57]. І нарешті, міграція для самих мігрантів створює можливості збільшити їхній дохід, накопичити людський капітал і сформувані заощадження. Країни призначення для мігрантів – це, зазвичай, розвинені європейські країни, США, Канада та інші. Основний фактор, що спричиняє міграцію, – економічний: люди їдуть для того, щоб заробити гроші. Хоча деякі експерти наголошують, що в майбутньому головною причиною вже буде демографічний фактор.

Міграція в Україні

Та повернімося до України й розглянемо ситуацію щодо міграції на території України. Відповідно до United Nations' World Migrant Stock: The 2005 Revision Population Database кількість міжнародних мігрантів в Україні – 6 833 198 осіб, серед них 3 947 827 жінок [5]. Відсоток жінок у даному випадку становить 57,8%. Привертає увагу той факт, що експерти Світового Банку визнають Україну однією з 10 країн світу, котрі найбільше приймають мігрантів [6]. Наша країна

посідає четверте місце в цій таблиці (після США, Росії та Німеччини). Таким чином, Україну оцінюють як країну, що в основному приймає мігрантів. На цьому наголошує й І. Прибиткова, яка пише, що з 2005 р. в Україні спостерігається «покращення міграційної ситуації», тобто кількість іммігрантів компенсує кількість емігрантів 2004–2005 рр. Окрім цього, з 2006 р. зауважується й збільшення кількості іммігрантів із далекого зарубіжжя. І хоча їхня кількість поки що є незначною (1539 осіб), але І. Прибиткова називає цей факт «переломним», бо Україна тепер не тільки країна-джерело міграції, а й країна-призначення для іноземців як близького, так і далекого зарубіжжя [7, 9]. Однак насправді для багатьох мігрантів, що прибули до України, це тільки країна, через яку можна потрапити до країн Європейського Союзу. Так, якщо розглянути дані зареєстрованих і пропущених іноземців через державний кордон України, то в 2000 р. кількість іноземців становила 22 млн людей, а у 2004 р. ця цифра майже подвоїлася і склала 39,8 млн людей [7, 10]. У період із 2004 р. по 2006 р. число іммігрантів зросло з 117553 до 213760 осіб. Основна маса цих людей приїжджає у приватних справах або на навчання. Та всі ці цифри стосуються тих, хто легально перетнув державний кордон України. Якщо ж розглянути незаконну міграцію, то спроби нелегального перетину кордону зазвичай відбуваються поза контрольно-пропускними пунктами. Найбільша кількість затриманих – на російській, молдовській і словацькій ділянках державного кордону. Таким чином, порушники намагаються потрапити до України через російську та молдовську ділянки, а виїхати з України через Словаччину. За 10 місяців 2006 р. було виявлено й затримано 1143 незаконні мігранти, громадяни Китаю, Пакистану, Молдови, Бангладеш та В'єтнаму [7, 12]. На жаль, ці цифри вказують тільки на тих іноземних громадян чи осіб без громадянства, які були затримані, а насправді кількість нелегальних мігрантів є однозначно більшою.

Вплив гендерної складової на трудову міграцію

Фахівці МОМ підкреслюють, що гендерна складова відіграє важливу роль у міграції; людина відчуває себе подвійно вразливою: по-перше, як мігрант, а по-друге, як жінка чи як чоловік [8]. Гендерна складова визначає і сферу діяльності для мігрантів. Відповідно до даних МОП (Міжнародна організація праці), жінки загалом залучені у сфері обслуговування: вони працюють медсестрами, прибиральницями в

готелях і ресторанах, є зайнятими в домашньому господарстві та секс-бізнесі. Робота такого типу робить жінок більш чутливими до дискримінації та знущань. Чоловіки ж зазвичай залучені до роботи на будівництві та на плантаціях, тоді як жінки виконують «невидиму роботу» домашнього господарства [9, 41]. Жінки-трудові мігранти переважно прив'язані до будинку своїх господарів та ще й часто-густо проживають із господарями; це зумовлює їхню непоміченість для суспільства іноземної держави. Переважно на цю роботу погоджуються нелегальні мігранти, на жаль, у такий спосіб, вони стають залежними від своїх господарів. Їхній робочий день триває далеко не 8, а інколи й усі 16 год. За свідченнями деяких жінок-мігранток, у періоди проживання в будинку господарів їхній робочий день починався з того моменту, коли вони відкривали очі, і закінчувався тоді, коли вже знесилени лягали спати. Стаючи власністю своїх господарів, вони позбавляються будь-яких людських прав, навіть права на вихідний день. Живучи в будинку господарів, жінки змушені виконувати не тільки ту роботу, на яку вони буцімто працевлаштовувалися, а й усе, що накажуть господарі. А з цим часто пов'язані конфліктні ситуації, що змушують їх шукати нове місце роботи.

Barbara Ehrenreich та Arlie Russel Hochschild у своїй книзі «Global Woman» звертають увагу на те, що, їдучи за кордон у пошуках заробітку, жінки змушені залишити вдома своїх дітей. І хоча рідні та близькі намагаються опікуватися цими дітьми, це не позбавляє страждань як дітей, так і їхніх матерів. Опитуючи філіппінських дітей, чії матері працюють за кордоном, автори звертають увагу на те, що успішність цих дітей у школі гірша порівняно з тими, у кого матері не мігрують, та й самі діти емоційно менш врівноважені. У той час, як їхні діти зростають без матерів, жінки-мігрантки виховують і доглядають чужих дітей. Не маючи можливості вилити материнську любов на своїх дітей, вони віддають свою ніжність і тепло дітям господарів. Виникає ситуація, коли одні діти позбавлені материнської турботи, а інші виховуються в її надлишку. Та й самі працевлаштовані жінок-мігранток схилиються до думки, що їхні діти одержують більше любові та краще виховання від мігранток. Водночас, жінки-мігрантки наголошують, що їхні працевлаштовані кидають своїх дітей напризволяще, не знають, як відмовити їм, а інколи й покарати, тому діти в таких сім'ях зростають надто розпещеними [10, 17–29]. Але як би там не було, діти прив'язуються до жінок-мігранток, а самі жінки вва-

жають цих дітей немовби своїми. Таким чином, авторки роблять висновок, що насправді господарі чи люди, які наймають на роботу іммігрантів, платять не тільки за їхню роботу, а й за любов.

Торгівля людьми

Одна з основних проблем для Східної Європи – торгівля людьми. Поява нових міграційних напрямків через територію України створює нові проблеми для нашої держави, а саме – нелегальну міграцію та торгівлю жінками й дітьми. Ось уже кілька років міжнародні експерти наголошують на тому, що наша країна стала одним із основних постачальників жінок і дітей для сексуальної експлуатації та примусової проституції. Для кращого розуміння терміна «торгівля людьми» заглянемо за визначенням до глосарію міграційних термінів. Отже, відповідно до ст. 3(а) Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (2000р.), «**торгівля людьми** – це здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачі, приховування або одержання людей шляхом загрози силою або її застосування, або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою, або уразливістю положення, або шляхом підкупу у вигляді платежів чи вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу. Експлуатація включає, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або звичаї, подібні з рабством, підневільний стан або вилучення органів» [2, 60]. Досить складно знайти повну картину жертв торгівлі, бо вони самі не хочуть або залякані щодо інформування про свій досвід. Серед даних МОМ України можна знайти, що з 2000 р. по 2007 р. (станом на 30 червня 2007 р.) була надана допомога 4093 особам, які стали жертвами торгівлі. А кількість кримінальних справ, порушених за ст. 149 Кримінального кодексу відділами боротьби із торгівлею людьми ДКР МВС України в період із 1998 по 2007 рр. (станом на 30 червня 2007 р.), – лише 1916 [11].

Відповідно до загальнонаціонального опитування «Схильність до трудової міграції та оцінка ризику стати жертвою торгівлі людьми», проведеного МОМ України в 2005 р., близько 10 % опитаних стикалися із випадками торгівлі людьми у своєму оточенні. Найбільшими групами ризику вважають людей, які перебувають у скрутному становищі, повій і тих, які уявляють собі життя

за кордоном як казку. Здебільшого проблемою торгівлі людей переймаються жителі великих міст (а саме — з населенням понад 1 млн), а також люди із незакінченою вищою освітою. Найменше ж ця проблема турбує мешканців південного та центрального регіонів України, а також людей із початковою, загальною середньою та вищою освітою; не турбує це питання тих, хто проживає в малих містах (20–50 тис.) і селах. Потенційними жертвами можуть стати жінки віком 18–40 років, а наступну групу ризику становлять дівчата віком 11–17 років.

Стосовно ймовірності стати жертвою торгівлі. Нею передусім можуть стати ті особи, які погоджуються на нелегальне місце роботи за кордоном; нижча середньої ймовірність стосується тих, хто збирається брати шлюб із іноземцем чи має легальне працевлаштування, низьку ймовірність мають будь-які поїздки за кордон, а відсутність ймовірності стати жертвою торгівлі людьми пов'язують із відсутністю поїздок за кордон.

Відповідно до даного дослідження, жертвами торгівлі стають із таких причин:

- власна необачність і брак життєвого досвіду;
- брак інформації та «професіоналізм» злочинців;
- брак якісних законів і недосконала робота міліції та прикордонників;
- випадковість.

Щодо заходів, яких варто вжити для попередження торгівлі людьми, опитані респонденти назвали такі:

- поліпшення економічного становища;
- запровадження жорсткіших законів і покарань за торгівлю людьми;
- інтенсивніше інформування про проблему торгівлі людьми.

Найменш дієвими є заходи попередження міграції та вдосконалення боротьби з корупцією [12].

Відповідно до звіту Державного департаменту США “Trafficking in persons” (2007) Україна є джерелом, транзитною і країною призначення для чоловіків, жінок і дітей, які стали жертвами торгівлі людьми. У ньому зазначено, що уряд України не виконує навіть мінімальних стандартів щодо зменшення цього явища на своїй території. Вражає те, що багато засуджених за такий злочин отримали лише випробувальний термін. Ускладнює боротьбу з торгівлею людьми й корупція серед державних службовців. А судді та прокурори навіть не приховують своїх насмішок і негативного ставлення до людей, які стали жертвами торгівлі людьми. Крім цього, державні органи ніяким чином не залучені до попередження чи реабілітації жертв торгівлі людьми, не виділя-

ються кошти ані на притулки, ані на психологічну чи медичну допомогу їм. Держава тільки надає різноманітні субсидії для недержавних організацій, що працюють у цій сфері. Однак є і втішні факти. За 2006 р. українські прикордонники перекрили 9 каналів торгівлі людьми, врятувавши в такий спосіб 43 жінки від 29 торговців людьми [13, 201–202]. Проте слід зазначити, що прикордонники, на жаль, не навчені розрізняти торговців людьми, а хабарництво і корупція продовжують впливати на зростання нелегальної міграції.

Трудова міграція

МОП наголошує, що мігранти їдуть у пошуках не просто роботи із пристойною зарплатнею, а для пошуків будь-якої роботи. Часто трудові (та й не тільки) мігранти потерпають від поганих житлових умов, від того, що, живучи і працюючи нелегально, за кордоном вони стають жертвами шахраїв. Трудова міграція зазвичай асоціюється з терміном «3 D» (брудний, небезпечний, деградує) («three D»: dirty, dangerous, and degrading) — це робота, від якої відмовилися громадяни іноземної держави [1]. Однак рішення щодо трудової міграції має й позитивні аспекти; мігранти ж мотивуються саме ними: більшим заробітком, доступом до кращого соціального забезпечення, та й зароблені гроші створюють умови для забезпечення освіти їхніх дітей.

Відповідно до опитування «Схильність до трудової міграції та оцінка ризику стати жертвою торгівлі людьми», проведеного МОМ як у 2004 р., так і в 2005 р., мотивацією для працевлаштування за кордоном два роки поспіль (як нелегального, так і легального) є «відсутність можливостей працевлаштування в Україні, відсутність перспектив, навіть якщо людина має роботу та бажання отримати швидкі та великі гроші». Так вважають як ті, що працювали за кордоном, так і ті, котрі мають друзів, знайомих, родичів, які працюють за кордоном.

Однак українцям бракує інформації юридичного характеру про працевлаштування за кордоном. Понад 30 % опитаних зізналися, що вони потребують відомостей:

- про законодавство щодо працевлаштування в інших країнах;
- про правила укладання трудових угод;
- про можливості легальної роботи поза межами України;
- про ринок праці в інших країнах;
- про становище українських мігрантів в інших країнах.

Особи, які планують працювати за кордоном, однаково згодні виконувати будь-яку роботу:

наприклад хатню, у сільському господарстві, на будівництві, займатися торгівлею та бути просто різноробом в різних галузях; найменш привабливою для українців є робота в готелях і ресторанах. Але частка тих, хто збирається виїхати і готовий до будь-яких видів робіт, – лише 5 %. Найбільш привабливими для українців є такі країни: Німеччина, Італія, США та Канада; натомість менш привабливі – Польща та Чехія [12]. Також хотіла б звернути увагу на те, що близько 20 % опитаних (тобто кожен п'ятий українець) згодні працювати за кордоном нелегально. Але в цей же час половина вважає варіант нелегального працевлаштування для себе неприйнятним. До факторів, що впливають на прийняття рішення про працевлаштування за кордоном, належать:

- рівень заробітної платні;
- умови роботи;
- повна інформація про роботодавця;
- оформлення всіх документів і легальність роботи.

Цікавим є той факт, що 33 % готові працювати від 1 до 3 років, 28 % опитаних вважають прийнятним для себе працювати від 7 місяців до 1 року, і тільки 15 % згодні працювати тривалий період, тобто більше ніж 3 роки.

Таким чином, дослідники сформували портрет потенційного українського трудового мігранта. Отже, це:

- житель малих і середніх міст (до 100 тис. населення), або великих міст із населенням понад 1 млн (за винятком Києва);
- українець віком 26–35 років;
- житель Південної або Західної України;
- особа зазвичай чоловічої статі;
- людина із середнім рівнем забезпечення.

Насторожує звичайно те, що кожен п'ятий із опитаних не обізнаний із вимогами працевлаштування за кордоном, а кожен третій зауважує, що мало обізнаний із цими вимогами. Дослідники наголошують, що в людей є бажання дізнатися більше про вимоги щодо закордонного працевлаштування. Серед джерел одержання такої інформації респонденти називали: посольство / консульство країни, агенції / бюро з працевлаштування, офіційні державні заклади, інтернет і знайомих, які вже працювали за кордоном. Близько 30 % українців вважають, що для легального працевлаштування за кордоном потрібна тільки віза; майже 27 % кажуть, що потрібні «оформлені документи», при цьому вони не вказують, які саме необхідні для легального працевлаштування; і тільки 10 % опитаних вважають, що потрібне «право на роботу».

Серед ознак, які є індикаторами легальної роботи, називають:

- контракт, трудовий договір;
- трудову візу;
- відповідні документи;
- дозвіл на роботу;
- права;
- реєстрацію в посольстві;
- працю;
- візу;
- страховку;
- сплату податків;
- дозвіл на проживання.

Щодо умов контракту, чи то трудового договору, то серед складових, що найбільше цікавлять українців, є: умови оплати, умови праці та умови проживання.

Понад 35 % опитаних вважають, що тим, хто працює за кордоном нелегально, може загрожувати депортація та арешти; близько 15 % наголошують, що з кожним може трапитися що завгодно; ще 15 % переконані, що в такий спосіб можна стати жертвою торгівлі. Із цим пов'язане питання прав, які мають нелегальні працівники. Більше ніж 80 % вважають, що в такій ситуації людина взагалі не має жодних прав; приблизно 5 % кажуть, що залишається право звернутися до посольства; менше ніж 5 % стверджують, що навіть у цій ситуації є право на життя; і тільки близько 2 % опитаних переконані, що, працюючи нелегально за кордоном, людина має право на депортацію. Зупинити ж наших громадян виїжджати за кордон, аби там працевлаштуватися, можуть такі чинники: сумніви в роботодавцеві, негативна інформація про дану країну, умови праці чи контракту, надто привабливі обіцянки, нелегальність виїзду, хвороби близьких, недостатність інформації, інформація про обман тощо [14].

Дані таких досліджень дедалі більше настожують і змушують замислитися над майбутнім держави та суспільства. Адже кожен п'ятий українець готовий на нелегальне працевлаштування за кордоном, кожен п'ятий не обізнаний зі своїми правами, а кожен третій зізнається, що мало обізнаний. Така ситуація пояснює, чому Україна посідає одне з перших місць на ринку торгівлі людьми. А державні органи не можуть навіть не те що забезпечити громадянина робочим місцем в Україні, а й навіть не спроможні захищати осіб, які стали жертвами торгівлі людьми. Відповідно до опитування, проведеного в 2005 р., серед потенційних трудових мігрантів збільшилася частка чоловіків і осіб із вищим матеріальним рівнем забезпечення. Ці дані також

мали б стати сигналом, адже це свідчить про те, що виїжджають українці не тільки через складні економічні умови.

Вважається, що глобальна трудова мобільність забезпечує найбільш оптимальне використання праці. Однак виникають ті ж такі бар'єри на шляху глобальної міграції, а саме – різниця між кількістю потенційних мігрантів і попитом ринку праці в країні, яка приймає мігрантів. Це й стає причиною контрабанди та торгівлі людьми. Так, дані МОП свідчать, що 10–15 відсотків від загальної міграції сьогодні становить нелегальна міграція, тобто трудові мігранти або перетинають кордон нелегально, або не мають дозволу на роботу. Нелегальна міграція у свою чергу призводить до високого рівня експлуатації, примусової роботи та порушення людських прав.

Нині трудова міграція є одним із ключових питань багатьох країн – як тих, які приймають мігрантів, так і тих, що їх відправляють. Відповідно до оцінок МОМ, наразі кількість трудових мігрантів становить від 60 до 65 млн осіб [15].

Експерти міжнародних організацій наголошують, що ці цифри зростатимуть завдяки таким чинникам:

- зміни демографічних процесів і потреби ринку праці в індустріальних країнах;
- безробіття та тиск криз у менш розвинених країнах;
- встановлення мережі сімейних, культурних та історичних зв'язків між країнами – учасниками міграційного процесу.

Усі ці фактори спонукають багато урядів до більш відкритих підходів до тенденцій трудової міграції. Трудова міграція стала транс-національним процесом, і жодна з країн не може самотужки вирішити цю проблему. Така ситуація вимагає міждержавної співпраці на двосторонньому, регіональному та багатосторонньому рівнях. Уряди держав усе частіше задумуються над потенціалом регулятивних механізмів, щоб максимізувати позитивний внесок трудової міграції. Саме тому питання трудової міграції постає ключовим у політиці держав XXI ст.

1. Facts on Labour Migration. Key statistics. Доступ із <http://www.ilo.org/public/english/bureau/inf/download/ecosoc/migration.pdf>
2. Глосарій міграційних термінів. Доступ із http://www.iom.org.ua/docs/im98_1.pdf
3. Global Estimates and Trends. Доступ із <http://www.iom.int/jahia/Jahia/pid/254#4>
4. Migrants' Remittances: Eastern Europe and Former Soviet Union. Chapter 2. Доступ із: http://siteresources.worldbank.org/INTECA/Resources/257896-1167856389505/Migration_Chapter2.pdf
5. United Nations' World Migrant Stock: The 2005 Revision Population Database. Доступ із <http://esa.un.org/migration/>
6. Ukraine fourth-largest migrant-receiving country worldwide, says new World Bank Report. Доступ із <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/UKRAINEEXTN/0,,contentMDK:21184764~menuPK:50003484~pagePK:2865066~piPK:2865079~theSitePK:328533,00.html>
7. Прибыткова И., Громовс Ю. Миграционные тенденции 2004–2006 в странах Седеркопингского процесса. Доступ із http://www.iom.org.ua/docs/im117_1.pdf
8. Migration and Gender. Доступ із <http://www.iom.int/jahia/Jahia/pid/356>
9. Gloria Moreno Fontes Chammartin. The feminization of international migration // Migrant workers // Labour Education 2002/4 #129. Доступ із <http://www.ilo.org/public/english/dialogue/actrav/publ/129/129.pdf>
10. Barbara Ehrenreich and Arlie Russel Hochschild. Global Woman. – First Owl Books Edition, 2004.
11. Протидія торгівлі людьми (статистичні дані станом на 30 червня 2007 р.). Доступ із http://www.iom.org.ua/docs/Ukr_statJune07.pdf
12. Схильність до трудової міграції та оцінка ризику стати жертвою торгівлі людьми у контексті уявлень про трудову міграцію та торгівлю людьми в українському суспільстві. Загальнонаціональне опитування. Липень-серпень 2005 року. Доступ із http://www.iom.org.ua/docs/iom_ukraine_national_surveyreport_ukr.pdf
13. Trafficking in persons, 2007. Доступ із <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2007/>
14. Схильність до трудової міграції та оцінка ризику стати жертвою торгівлі людьми у контексті уявлень про трудову міграцію та торгівлю людьми в українському суспільстві. Загальнонаціональне опитування. Серпень-вересень 2004 року. Доступ із <http://www.iom.org.ua/docs/Survey%20report%20UKR.pdf>
15. Migration and Labour. Доступ із <http://www.iom.int/jahia/Jahia/pid/274>

G. Gorodetska

UKRAINE THROUGH WORLD MIGRATION PROCESS

Migration issue is cornerstone question in today's world. World community is wondering what is migration: challenge or problem. Both positive and negative migration influences on receiving countries and on migrants will be described in this article. Being receiving country, Ukraine is involved in trafficking in persons process. But Ukrainians who plan to get labour place abroad do not have even thoughts that they can become an article of trade on trafficking market. Additionally, we will see the influence of labour migration on Ukrainian society and check the views of Ukrainian people on problem of labour migration and trafficking.